

Durmuş Hocaođlu

Fetih, İşgal, İstilâ ve Zapt Kavramlarına Dâir: I

Muhalif, Yıl: 1., Sayı: 24., 30.06.2000-06.07.2000., s.11

Durmuş Hocaođlu, *Muhalif* Yazıları Sıra No: 22

Künye:

- Hocaođlu, Durmuş., “Fetih, İşgal, İstilâ ve Zapt Kavramlarına Dâir: I”, *Muhalif*, Yıl: 1., Sayı: 24., 30.06.2000-06.07.2000., s.11

Muhalif

Cumhuriyet gazetesinde 28 mayıs tarihinde Erdoğan Aydın imzasıyla başlayan ve birkaç gün devam eden “**Fatih ve Fetih**” başlıklı bir yazı, hiç hak etmediği bir alâkaya mazhar olduktan sonra şimdilik geri plana itilmiş görünüyor. Yazı, gerek uslûbu ve gerekse de bilgi muhtevâsı açısından üzerinde bir tartışma açmaya değmeyecek derecede basit, sığ ve vizyonsuz olmasına rağmen, bilhassa Sađ basının tepkisi sâyesinde gündeme gelmeye muvaffak oldu. Şöhreti — Sokrates’e saldıran ve onu gammazlayarak ölüme gönderen Meletos, Anytos ve Lycon'un şöhretleri gibi — bizzat kendisinden ve fikirlerinden değil de saldırdıklarının büyüklüğünden ileri gelen Aydın’a verilen cevapların ekseriyeti de klasik diskurların tekrarından öteye geçememiş olan birer “apologia” (müdâfaanâme) hüviyetinde; maalesef bu ülkede şöyle ağız tadıyla ve şövalyece fikir tartışması yapılamıyor... ne hazîn!

★★★

Yazısının iptidâsında “*Tarihin yorumlanması yaşamsal sorumluluğumuz*” başlığını atan müellif, kendisini çağdaş bir Herodotos yerine koyarak, “*Bugün, kendisine “insanım” diyenler açısından tarihin yorumlanmasında yaşamsal sorumluluklarla karşı karşıyayız*” dedikten sonra şöyle devam ediyor:

“İnsanlık tarihi boyunca hemen hemen her yıl, hatta her saat başı kanla yoğrula yoğrula bugünlere ulaşan dünyamızda milletler yeni bir umuda doğru yelken açmışlardır. Umud topyekûn barıştır. Bu maksada ulaşmanın tek çaresi tarihten ders almaktır. Tarihin sararmış sayfalarına gömülmüş felaket ve mutluluklar, ebedi barışın kaynağı” (N. A. Banoğlu, Bkz. Lamartin, Osmanlı Tarihi, Önsöz) olarak yeniden okunmalıdır. Tarihin böylesi bir kavranışı açısından ise tarihin nesnel yazıcıları olan tarihçilere kuşkusuz çok ihtiyacımız var. Gerçekte tarih, “belli kalıpların dışına çıkmasını bilen, soran, sordukça öğrenen, öğrendikçe araştıran” nesiller yaratmanın, önyargılardan kurtararak özgürleştirmenin, geçmişini ve süreç içindeki dönüşümü kavrayarak insanlaşmanın, olayları neden sonuç ilişkisi içinde değerlendirebilme yetisi kazandırmanın temel bir aracıdır.”

Müellifin bundan sonraki asıl amacı ise, “Kültürel boyunduruk” olarak tanımladığı **Fetihçilik**. Bakınız bu derinlikli mevzûda Üstâd-ı İzâm hazerâtı neler buyurmakta:

“Pek çok diğer şey gibi tarihi algılama ve kutlama günlerine ilişkin de çarpık bir durum yaşanıyor Türkiye’de. Cumhuriyetin kuruluşunda önemli bir kilometre taşı olan İstanbul’un emperyalist işgalden kurtuluşu, sıradan bir ordu gününe indirgenmeye ve geçiştirilmeye çalışılırken şehrin Osmanlılarca işgal günü, ülkeye yayılan şoven gösterilerle kutlanıyor.”

“Bugün tarihin; halkları ve kültürleri birbirlerine yaklaştıran, her türden işgalin, yağmanın, inanç dayatmasının dışlanıp inançların ve kültürlerin hak eşitliğini tanıyan bir perspektifle yeniden yazılması gerekmektedir. İrkçi ve şeriatçı bağnazlığın kültürel temellerini zayıflatmak, barış ve eşitlik atmosferini geliştirmek açısından bunun yaşamsal bir önemi bulunmaktadır.”

“Kimlerin yaptığını bir yana bırakarak evrensel insanlık ahlakı açısından baktığımızda, İstanbul’un 29 Mayıs 1453 günü Osmanlılarca işgali ile 15-16 Mart 1920’de İngilizlerce işgali arasında, işgalcilerin kimliği dışında öz olarak bir fark olmadığını görürüz.”

“Şehrin o anki meşru sahiplerine yabancı olan güçlerin, silah zoruyla işgali anlamında bu iki günün de kutlanması değil, aksine barışçıl ve hakça bir dünya yaratmak için tarihin kaydettiği olumsuzluklar olarak anılmaları gerekiyor. Buna karşılık 6 Ekim 1923 tarihinin, şehrin yabancı tahakkümden kurtarıldığı bir gün olarak kutlanmayı gerektirdiği açıktır. Bu yaklaşım aynı zamanda barış ile fetihçilik, Osmanlı’dan kopuş ile yeni Osmanlılık arasındaki saflaşmayla örtüşmektedir.”

“1950’den sonra, devletin yeni Osmanlılıktan yana saf değiştirmesiyle İstanbul’un emperyalist işgalden kurtuluşu, sıradan bir ordu gününe indirgenmeye ve unutturulmaya çalışılırken şehrin Osmanlılarca işgal günü halka yönelik coşku törenleri haline getirilmeye çalışıldı.”

Erdoğan Aydın’ın **Fetih** ile ilgili olarak ileri sürdüğü fikirleri şu şekilde özetleyebiliriz:

- İnsanlık bugün ebedî bir barışa doğru gitmektedir; bunun da yolu, Tarih’ten ders almak ve onu ebedî barışın kaynağı olarak yeniden okumaktır.
- Bu sebeple, Tarih’in yeniden yorumlanması hayâtî bir zarûret olmaktadır.

• Tarihin böylesi bir kavranışı açısından ise tarihin nesnel yazıcıları olan tarihçilere çok ihtiyacımız var — yâni bunu da ancak benim gibi “extra-ordinary” dâhîler yapabilir.

• Fetih, İşgal, İstilâ ve Zapt terimleri hepsi aynı mânâyâ delâlet eden kavramlar olup, bir ülkenin, yabancı bir güç tarafından zor ile el geçirilmesi demektir.

• Genel olarak, bir ülkenin bir başka güç tarafından ele geçirilmesi, her zaman ve şart altında bir haksızlıktır, bir zulümdür.

• Bu noktadan bakıldığında, İstanbul’un Türkler tarafından ele geçirilmesi ile Birinci Cihan Harbi nihâyetinde İngilizler tarafından ele geçirilmeleri arasında hiç bir fark yoktur, her ikisi de işgaldir, haksızlıktır.

• Cumhuriyet, Osmanlı’nın kökten reddini şart kılar, halbuki 1950’den sonra *mürteciler tarafından ele geçirilen* Devlet, Osmanlı’dan yana tavır koymuştur. İstanbul’un Osmanlı tarafından işgali de Devlet’in “ele geçirilmesi”ne paralel olarak “şovence” kutlanmaya başlanmıştır.

Tarih üzerinde bir filozof edâsıyla konuşmaya kalkışan Erdoğan Aydın’ın öğrenmesi gereken bir hayli şey var; lâkin onları sayıp-dökmek için bu sayfa kifâyet etmez. Bu sebeple ancak kifâf-ı nefis sadedinden bâzı mühim hususlara temas edilmekle iktifâ edilecektir. Ama önce şu iki husûsu vurgulamadan konuya girmenin bir noksanlık olacağı kanâatindeyim:

1. Tarih üzerine konuşmak isteyen herkesin ciddî mânâda Felsefe, Tarih Felsefesi ve ayrıca Bilim Felsefesi ile iştilal etmesi şarttır.

2. “Araştırmacı-yazarlık” diye bir kariyer yoktur ve bu, “akademisyen olmayan tarihçilik” mânâsında istîmâl edilemez. Akademik bir ünvan sâhibi olmadığı halde sâhiden sâhici “tarihçi” olan nice kıymetler vardır ve bu bizde bilinen araştırmacı-yazarlıktan farklı birşey, gerçek bir kariyerdir. Araştırmacı-yazarlık, alemumum mânâsıyla bilgileri yağmalayan kişi demektir ki bununla da ancak “medya ve magazin ulemâsı” olunabilir.

İmdi; bu girizgâhtan bâde, bilinmesi gerekir ki: İlk olarak tâlîm edilmesi gereken, Tarih’in, çıplak Tabiat gibi bizden bağımsız olarak var-olan, karşımızda duran nesnel bir gerçeklik olmadığıdır; Tarih (Tarihî Varlık), Fizik (Fizikî Varlık) gibi bir “var-olan” değildir. En umûmî mânâda onunla çok yakın birtakım bağlantıları vardır ve meselâ, Kozmik Varlık (Res Extensia) aynı zamanda ve bir yanıyla bir Tarihî Varlık (Res Gestae) demektir. Fakat, herşeye rağmen, Tarih, Kozmos değildir; hele, “tarih” kelimesinin dar ve husûsî kontekstteki delâlet ettiği kavram olan Beşerî Tarih, asla!

Ve ikincisi: Bundan önceki yazımızda da kısaca îzah etmeye çalıştığımız üzere, bu sebeptendir ki Tarih İlmi’nin de teknik mânâda bir ilim (veya bilim; ikisini tamâmiyle aynı mânâda kullanıyorum) olup-olmadığı çok tartışmalıdır. Fizik’te, bütün Fizik — diğer adıyla Kozmik — kaanunların genel geçerli olduğunu vaz’ eden en genel ve kapsayıcı prensip olan “Kozmoloji Prensibi” ve “Büyük Kozmoloji Prensibi” dahi tartışmalı ve muammâlî iken, Tarihî Varlık’ın, kendisinde genel-geçerli kaanunların cârî ve hüküm-fermâ olduğu bir varlık alanı, ve, Tarih denen disiplinin de benzer şekilde, illiyet ve muayyeniyetin cârî ve hüküm-fermâ olduğu bir sistematik bilim olduğunu ileri sürebilmek ve bu babda kıran-kırana bir müsâdeme-i efkârı göze alabilmek için mangal gibi yürek ister.

Bu cümleden olmak üzere, filozofumuz tarafından serdedilen şu fikirlerin bütünüyle yanlış olduğunu beyân etmeliyiz.

“... tarihin nesnel yazıcıları olan tarihçilere kuşkusuz çok ihtiyacımız var. Gerçekte tarih, “belli kalıpların dışına çıkmasını bilen, soran, sordukça öğrenen, öğrendikçe araştıran” nesiller yaratmanın, önyargılardan kurtararak özgürleştirmenin, geçmişi ve süreç içindeki dönüşümü kavrayarak insanlaşmanın, olayları neden sonuç ilişkisi içinde değerlendirebilme yetisi kazandırmanın temel bir aracıdır.”

İmdi:

1: Evvelen bir Bilim Felsefesi dersi: Konunun hâricinde olan veya içinde olduğu halde meseleye sâdece teknisyence bir basitlik ve yalınlıkla bakan birçok kişinin de zannettiğinin aksine, Fiziksel bilimlerde dahi tam bir nesnellik yoktur; asla olmamıştır, asla olmayacaktır.

Bilimin şu temel prensiplerinden habersiz olan birisinin Bilim üzerine yazı yazması sâdece haddini bilmezliktir:

a: Araştıran ve araştırılan bir bütünlük teşkil eder;

b: Her araştıran, araştırdığı şeyi bozar;

c: Vahy hâriç, her bilgi insânî ve fenomenaldir; transandantal ve numenal değil;

d: Binâenaleyh, bizler hiçbir zaman “kendinde ve mutlak hakikat”i elde edemeyiz;

d: Bu sebeple, hiçbir (bilimsel) bilgi, “yanlış olmama” iddiası taşıyamaz.

2: Sâniyen ve birinciye bağlı olarak bir Tarih Felsefesi dersi: “**Tarihin nesnel yazımı**” (Objektif Tarih) ve buna bağlı olarak “**tarihin nesnel yazıcısı**” (Objektif Tarihçi) diye bir şey yoktur; hiç olmamıştır, hiç de olmayacaktır. Tarih (İlmi) bir kompozisyon (terkîb/terfîb) ve konstrüksiyon (inşâ) san’atıdır ve dahi her tarih yazıcısı, bir tarih kompozitörü ve bir tarih konstrüktördür. Her tarihçi, bir yerde durur — ki ben buna “**Referans Noktası /veya/ Referans Sistemi**” demekteyim — ve durduğu bu yerden, bu referans sisteminden, Tarih’i terkîb, terfîb ve inşâ eder. Büyük tarih filozofunun anlayamadığı en temel husus belki de budur: Tarihçi’den ve onun referanslarından mutlak mânâda bağımsız, nesnel (objektif) bir tarih yoktur, olamaz: Tarih’i biz yazarız; O, Semâ’dan vahyen nâzil olmaz. Bu keyfiyet hem Tarih’in bir “bilim” olarak kabul edilmeyişinin sebeplerinden birisidir, hem de niçin aynı konuda birden ziyâde tarih yazılabildiğinin. Yazar şunu anlamaya mecburdur: Nasıl ki Gelecek karanlıklara gömülüdür ve bu yüzden Bilim’in konusu olamaz ise, Geçmiş de — aynı nisbette olmamakla berâber — karanlıklara gömülüdür ve bu kontkestte olmak üzere Bilim’in konusu olamaz.

3: Ve dahi: Tarih, kesin ve katı sebep-sonuç ilişkisine bağlı kalınarak incelenemez. İliyet (Kozalite, Nedensellik) denen bu prensibin bir uzantısı olan Determinizm’in fizik bilimlerinden dahi tard edilerek sökülüp atılmasından sonra, bunu bir de Tarih’e uygulamaya teşebbüs etmek, bizzat Bilim’den habersiz olmak demektir.

4: “Belli kalıpların dışına çıkmak” ibâresine, Cumhuriyet’in saygıdeğer yazarı, sihirli bir mânâ atfediyor; birkere, “belli” ifâdesinin bizzat kendisi çok “bellisiz”; ve bâdehu, “belli kalıpların dışına çıkmak”, başka kalıpların içine girmemeyi de taahhüd ve tekeffül etmiyor! Ve hattâ tam tersi daha doğru olsa gerektir: Başka kalıpların içine doğru çekiyor; “belli” bir kalıbın dışına çıkan, mutlaka başka bir “belli” kalıbın içine girecektir. İşte bu “kalıp”, tarihçinin referans noktasıdır. Bu noktai nazardan bakıldıkta, yazarın yazdıklarından, kalıbını — sübûtî ol(a)masa dahi selbî bir tarzda — tâyin ve tesbît etmek pek de müşkîl bir mesele gibi görünmekte değil; müşârünileyh, “bizim kalıbımızda” değil; o, pek âşikâr olarak, tipik bir “*inorganik ve yabancılaşmış aydın*” gibi, Tarih’e — bizim tarihimize — başka bir pencereden bakmakta; durduğumuz yerler farklı olunca gördüklerimiz de farklı oluyor. Sevimli bir Temel fıkrasında dendiği gibi: “Demek ki buradan böyle görünüyor”. Evet: Tarih, kendisine bakılan pencereye göre değişen bir manzara resmeder.

5: Metin içerisindeki “*geçmişi ve süreç içindeki dönüşümü kavrayarak insanlaşma*” ibâresinin ne anlama geldiği külliyyen meçhuldür. Şâyet, bununla, “Tarih’in nesnel bilgisinin bütün kalıplardan âzâde bir şekilde kavranması” kastediliyorsa, o zaman bunun İnsan’ı aşan

bir iddia olduğunun da idrâk edilmesi îcap eder. Bu da bizi, Kant'ın tarih felsefesindeki “Tarih’e yabancı Akıl” kavramına götürür. Buna göre, Tarih’i beşerî bilgi ihâta edemez; onu ancak, Tarih’e yabancı olan, Tarih’e Tarih’ten, yâni zamandan ve mekândan münezze olarak bakan bir akıl kavrayabilir. Buna inanan bir kişi ya “bu iş olmaz; Tarih üzerine kat’î bir bilgi iddiası kurulamaz” demek ya da İlham ve Vahy beklemek durumunda kalır. Birincisi için birşey diyemem; lâkin ikincisine gelince: Merhum Ayhan Songar bu hususta şöyle derdi: “Böyleleri en sonunda bize gelirler.”

★★★

Bu yazı burada bitecek gibi değil; en iyisi, biz, “Aydın” yazarın “ebedî barış”, “fetih”, “işgal” ilââhir konularındaki hârikulâde fikirlerinin irdelenmesine devam edelim.

❧